

MELLE

BRUSSESESTEENWEG 495

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

Titel: **Archeologienota Melle Brusselsesteenweg**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bart Bot**

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: **2020H140**

Locatiegegevens: **Provincie Oost-Vlaanderen, Melle, Brusselseteenweg 495**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **Xmax, ymax; xmin, ymin: 111831, 187401; 111652, 187272**

Kadastergegevens: **Melle, afdeling 1, sectie D, perceelnr. 0086/00B003**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), opdrachtgever**

Plaats en datum: **Ledeberg, 17/08/2020**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1. Inleiding	3
1.1. Onderzoeksopdracht.....	3
1.2. Wettelijk kader	3
1.3. Randvoorwaarden.....	4
2. Onderzoeksmethode	5
2.1. Motivering	5
2.2. Organisatie	5
3. Kader en aanleiding.....	6
3.1. Topografische situering	6
3.2. Huidige situatie en geplande werken.....	8
4. Assesmentrapport.....	12
4.1. Landschappelijk situering.....	12
4.2. Geologische situering.....	14
4.3. Bodemkundige situering	18
4.4. Historische schets.....	20
4.5. Archeologische voorkennis	28
4.5.1. Archeologische opgravingen en prospecties	28
4.5.2. Indicatoren.....	28
4.5.3. Archeologische nota's.....	31
5. Synthese	32
5.1. Archeologisch verwachtingspatroon.....	32
5.2. Onderzoeksvragen	33
6. Besluit.....	34
7. Bibliografie.....	35
8. Figurenlijst.....	36

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande aanleg van een parking, bufferbekken en riolering te Melle. Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte genomen is en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie, conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied, en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 9700m².

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouwen en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen op de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen, werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt¹. Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius², een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)³ geraadpleegd. Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

---

¹ <https://www.geopunt.be/kaart>

² <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

³ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

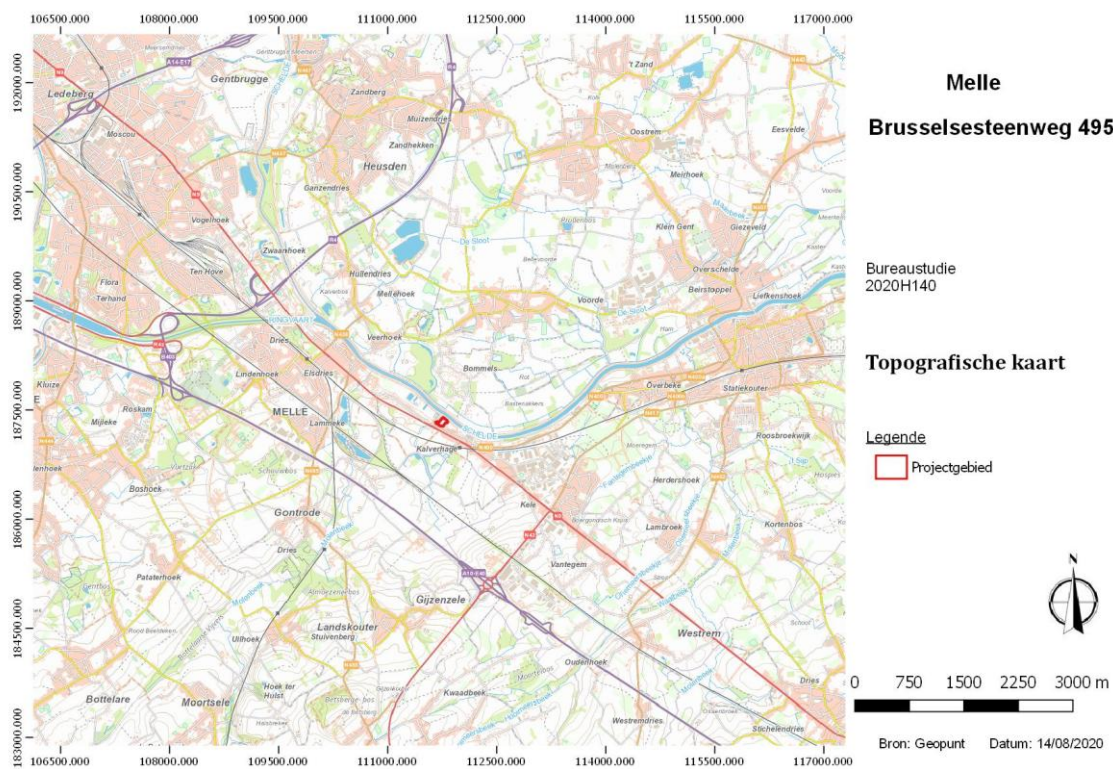
3. KADER EN AANLEIDING

3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

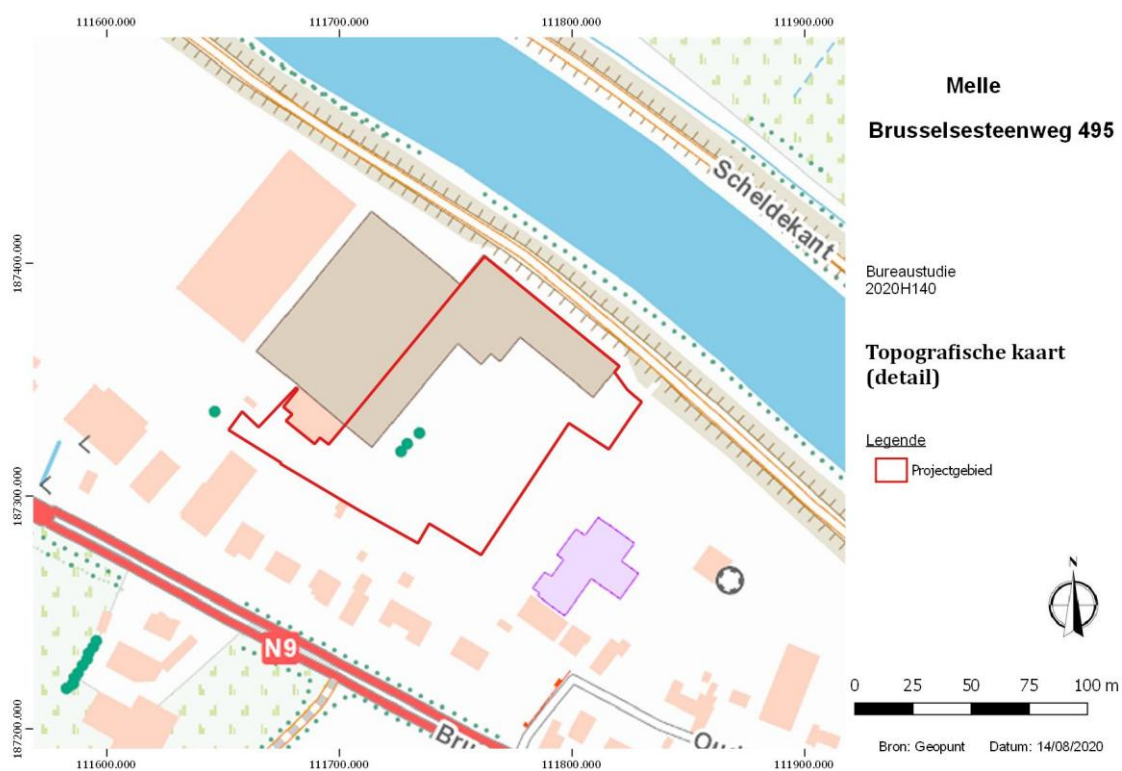
Melle is centraal gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen en maakt deel uit van het arrondissement Gent. De fusiegemeente omvat naast de hoofdgemeente Melle ook nog de deelgemeente Gontrode. Melle grenst in het noorden aan de stad Gent (deelgemeente Gentbrugge), in het noordoosten aan Destelbergen (deelgemeente Heusden), in het zuidoosten aan Wetteren, in het zuiden aan Oosterzele (deelgemeenten Gijzenzele en Landskouter), en in het westen aan Merelbeke (Merelbeke-centrum en deelgemeente Lemberge). Melle heeft zowel stedelijke als landelijke kenmerken. In het noordwesten loopt de stad Gent bijna naadloos over in Melle en in het zuiden leunt de deelgemeente Gontrode nauw aan bij de landelijke regio rond Sint-Lievens-Houtem en Zottegem, de overgangszone naar de Vlaamse Ardennen. Het projectgebied (circa 9700m²) situeert zich in het zuidoosten van Melle, aan de rand van een wijk die morfologisch aansluit bij het gehucht Kwatrecht (Wetteren).

Het terrein ligt in een zone voor ambachtelijke bedrijven en KMO's die geprangd is tussen de Brusselsesteenweg en de Zeeschelde. Het projectgebied is toegankelijk via de zuidelijk gelegen steenweg, ter hoogte van huisnummers 491A en 493.

Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder: Melle, afdeling 1, sectie D, perceelnr. 0086/00B003.

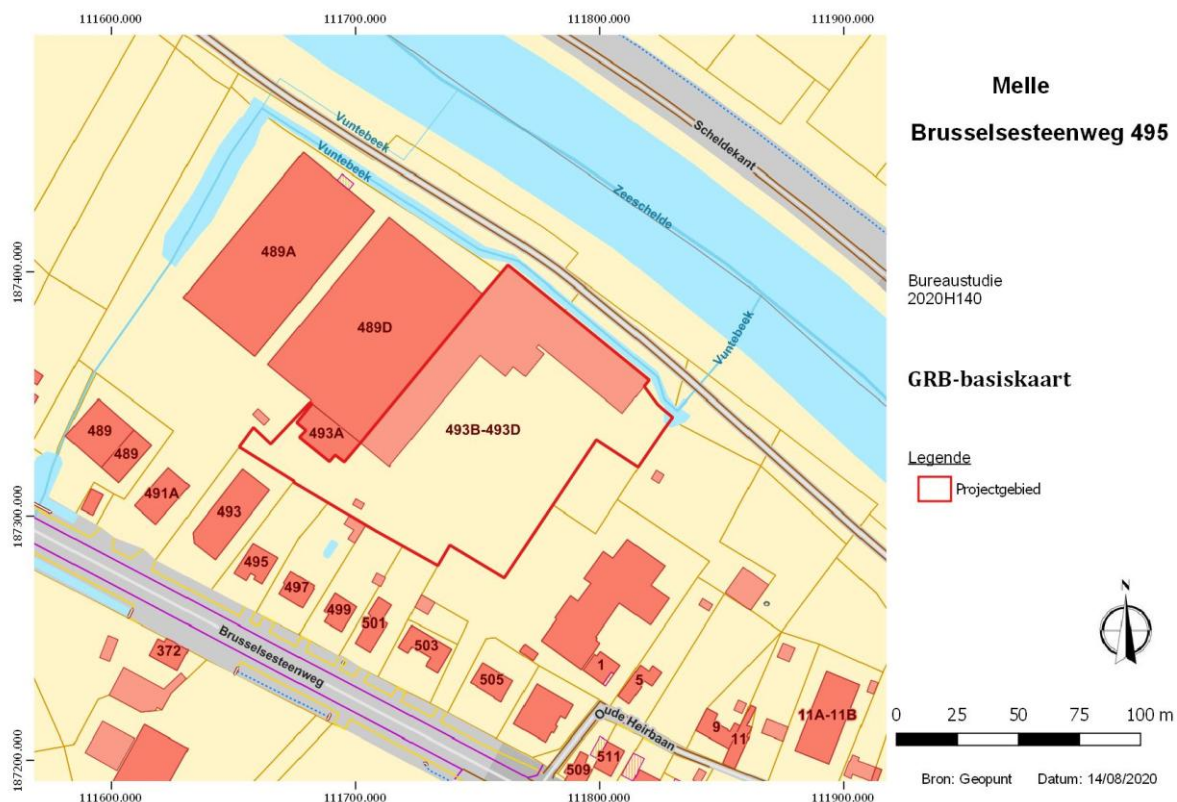

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)

Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI)

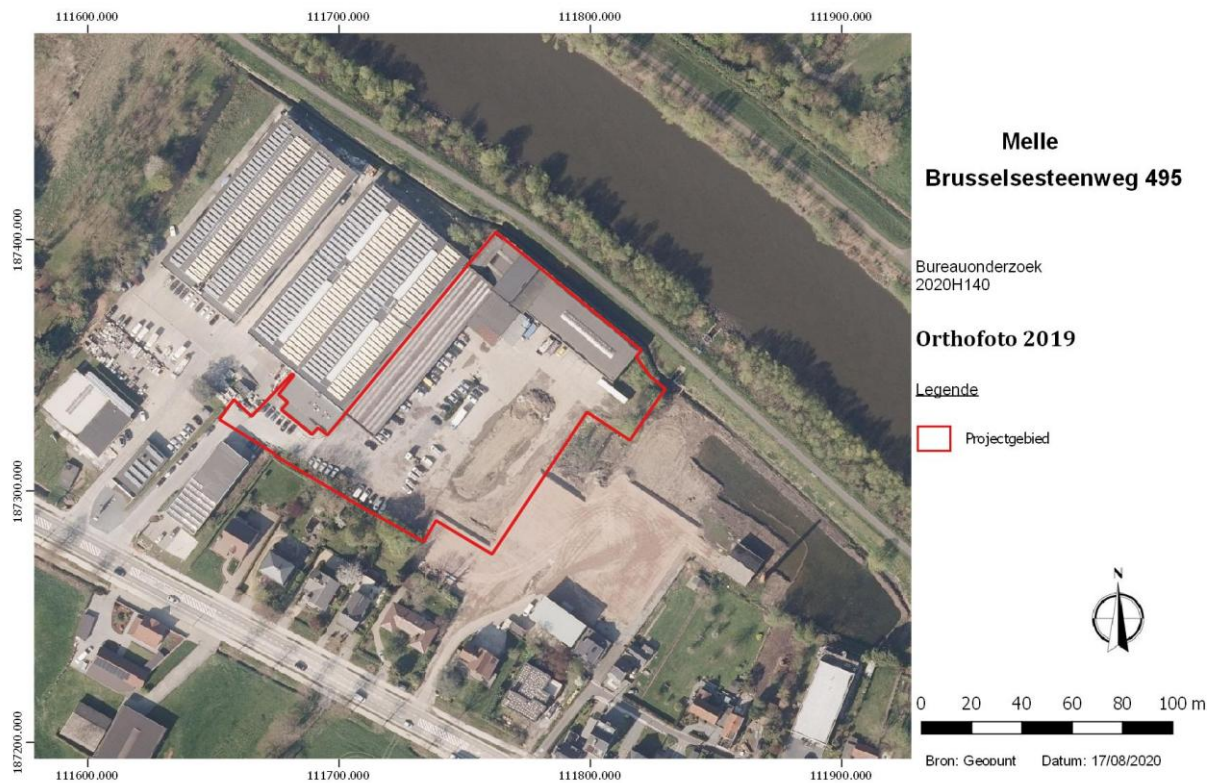
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE EN GEPLANEDE WERKEN

Het plangebied waarop de aanvraag betrekking heeft bestaat momenteel uit een overgroot deel braakliggend en deels verharde zone. Op het terrein staan enkele loodsen met een gezamenlijke oppervlakte van 2789m².

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan voor de aanleg van een parking, bufferbekken en nieuwe riolering. In het uiterste noordoosten wordt een deel van de loods afgebroken ten behoeve van het bufferbekken. Het gaat om circa 1300m² loods ter hoogte van de noordelijk grens van het projectgebied. Het bufferbekken zal een oppervlakte van circa 2400m² hebben. Het bekken zal aan de westelijke zijde opgehoogd worden, het centrale gedeelte zal een impact in de bodem teweegbrengen (circa 2m onder het maaiveld). De parking en de groenzone zullen gezamenlijk een oppervlakte van circa 3900m² hebben. Voor de aanleg van zowel de parking als de groenzone worden geen ingrepen in de bodem voorzien. Het terrein wordt opgehoogd. Op het terrein wordt ook nieuwe riolering aangelegd. Deze werken zullen plaatselijk tot op een diepte van -1m tot -2m reiken maar zullen voor een overgroot deel slechts 0,5m onder

het maaiveld verstoren. De riolering wordt aangelegd door middel van een sleuf (breedte circa 1m).

Figuur 4 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 5 Uitsnede uit het plan bestaande toestand. (bron: opdrachtgever)

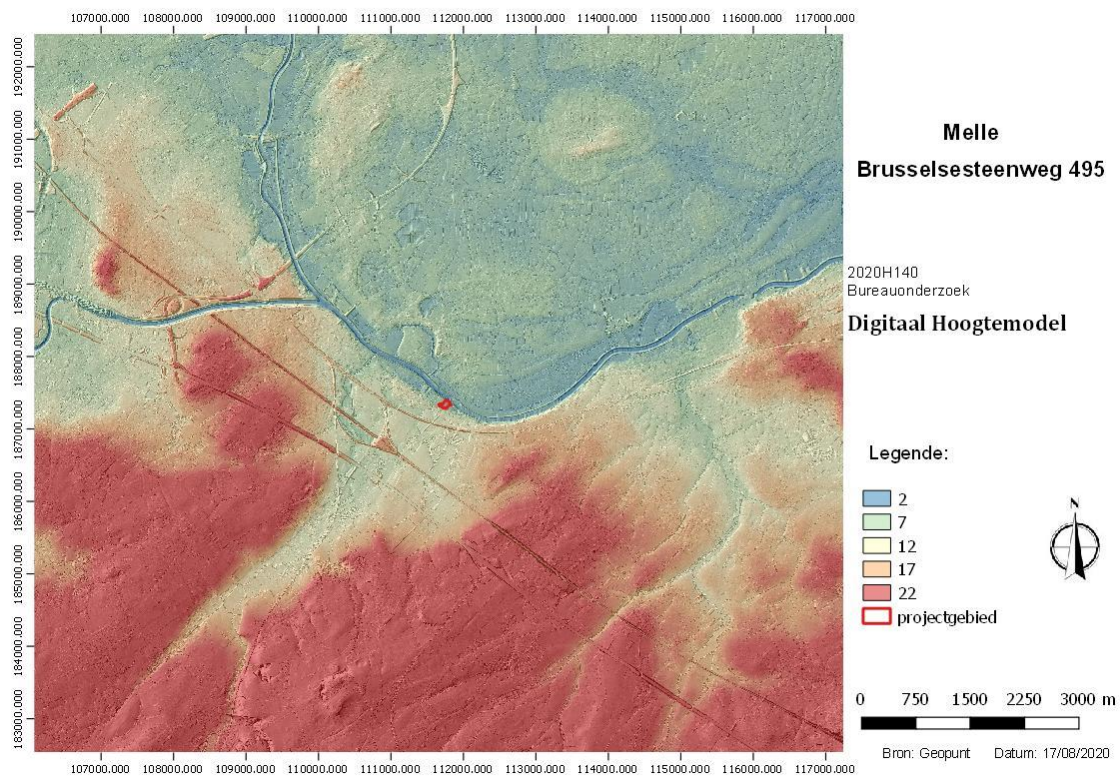

4. ASSESMENTRAPPORT

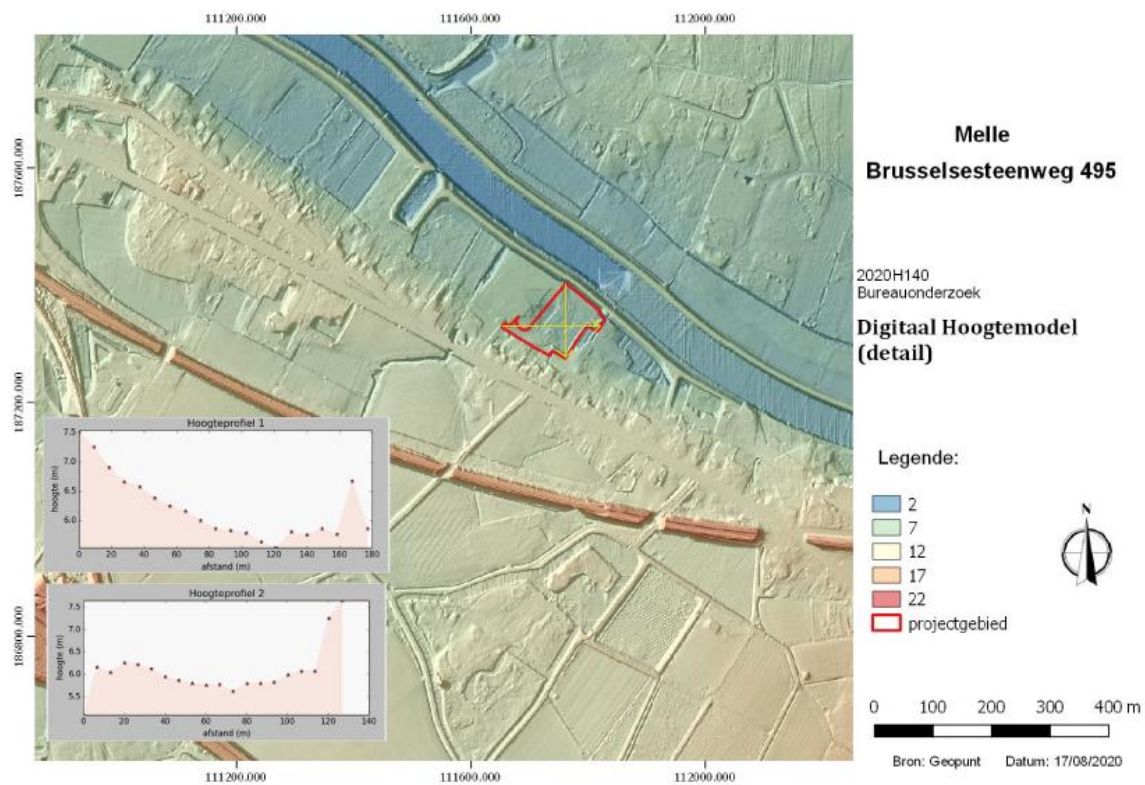
4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Melle is gelegen aan de rechteroever van de Beneden-Schelde, die een natuurlijke grens vormt met Destelbergen. Het reliëf in de gemeente is vlak in het noorden en zacht golvend naar het zuiden toe. De hoogteligging varieert tussen +5 à +26mTAW, waarbij de alluviale vlakte van de Schelde het laagst gelegen is. De overgang naar de Schelde gebeurt via een sterk uitgesproken steilrand. In Melle bevinden zich twee belangrijke beken: de Gondebeek, die ontspringt op het grondgebied van Oosterzele en daar de naam Molenbeek draagt, en de Vuntebeek die ontspringt op het grondgebied van Melle. Beide beken doorkruisen de gemeente van zuid naar noord en monden uit in de Schelde. Verder kan nog de Ringvaart vernoemd worden, een kanaal dat een halve boog maakt rond de stad Gent en een fysische barrière vormt tussen de wijk Melle-Vogelhoek en de dorpskern van Melle. Het projectgebied bevindt zich net ten zuiden van de Schelde, waar de Vuntebeek in de rivier uitmondt. Het is gelegen ter hoogte van de alluviale zone van de Schelde. Het plangebied daalt van +7m TAW in het westen naar +6m TAW in het oosten. De potentiële bodemerosiekaart toont aan dat er geen info voorhanden is voor wat betreft het plangebied. Rondom het plangebied bevinden zich gronden laag/zeer laag tot verwaarloosbaar potentieel op erosie.

De geomorfologische kaart van de omgeving is niet voorhanden.

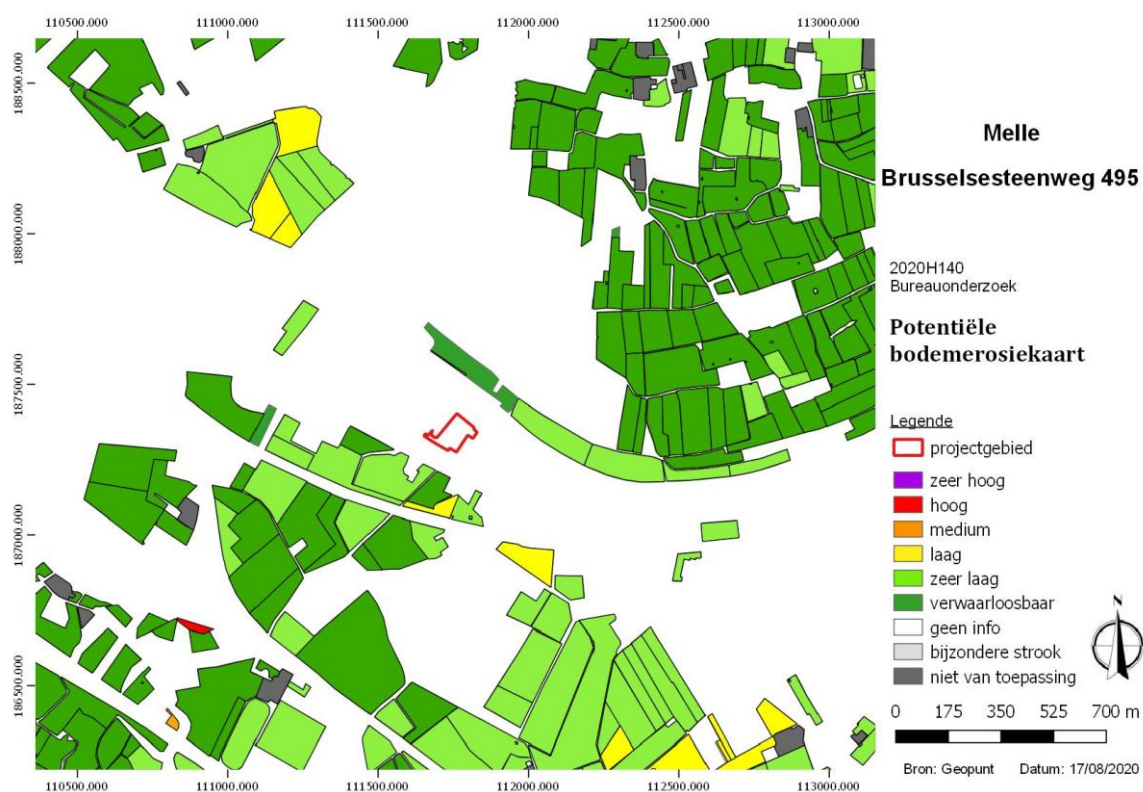

Figuur 7 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

Figuur 8 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt)

Figuur 9 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

4.2. GEOLOGISCHE SITUERING

Het Tertiair is (was) een geologisch tijdvak dat de periodes Paleogeen (66,0-23,03Ma) en Neogeen (23,03-2,58Ma) omvat. Het is al enige tijd geen officieel erkend onderdeel meer van de chronostratigrafie zoals deze wordt vastgesteld door de *International Commission on Stratigraphy*. De benaming wordt echter nog veelvuldig gebruikt en zal ook hier worden toegepast.⁴

De Tertiaire ondergrond ter hoogte van het plangebied wordt gevormd door de Formatie van Tielt Lid van Egem voor het noordelijke deel. Dit is een grijsgroen, zeer fijn zand. Het zuidelijke deel van het plangebied bestaat uit de Formatie van Gentbrugge Lid van Merelbeke. Dit is een blauwgrijze tot donkergrijze klei met zandlensjes. Net ten noorden van het plangebied werd een boring uitgevoerd boring 1508-BPOMPSTATION_MELLE-B1⁵. Uit de boring bleek dat de bodem

⁴ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale> ICS, 2017

⁵ <https://www.dov.vlaanderen.be/zoeken-ocdov/proxy-boring/boorstaat/2017-170570/rapport/rapportboringstandaard?outputformaat=PDF&titel=DOV+Boorrapport>

tot zeker -2,5m onder het maaiveld sterk verstoord is, met vrij veel stenen, kolengrijs, gips en baksteen.

Het Tertiair (of liever het Neogeen) wordt gevolgd door de jongste periode in de aardgeschiedenis: het Quartair. Deze periode vangt dus 2.58 miljoen jaar geleden aan en is onderverdeeld in twee tijdvakken: het Pleistoceen en het Holoceen.

Het Pleistoceen (2.58Ma- 11.7ka) wordt gekenmerkt door grote schommelingen in het klimaat. De (vaak relatief lange) tijden waarin een koud klimaat bestond worden ijstijden (glacialen) genoemd. Tijden waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen. Het jongste tijdvak is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak is gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.⁶ De sedimenten van Quartaire ouderdom worden op grote schaal aan het oppervlak aangetroffen en zijn weergegeven op de Quartairgeologische kaart volgens het principe van profieltypekartering. Daarbij worden lithologie, genese en (chrono-) stratigrafie aangehouden als de belangrijkste kenmerken waar gronden op worden ingedeeld. De dikte van de Quartaire afzettingen varieert sterk in Vlaanderen, van minder dan een meter tot circa 30 meter.⁷

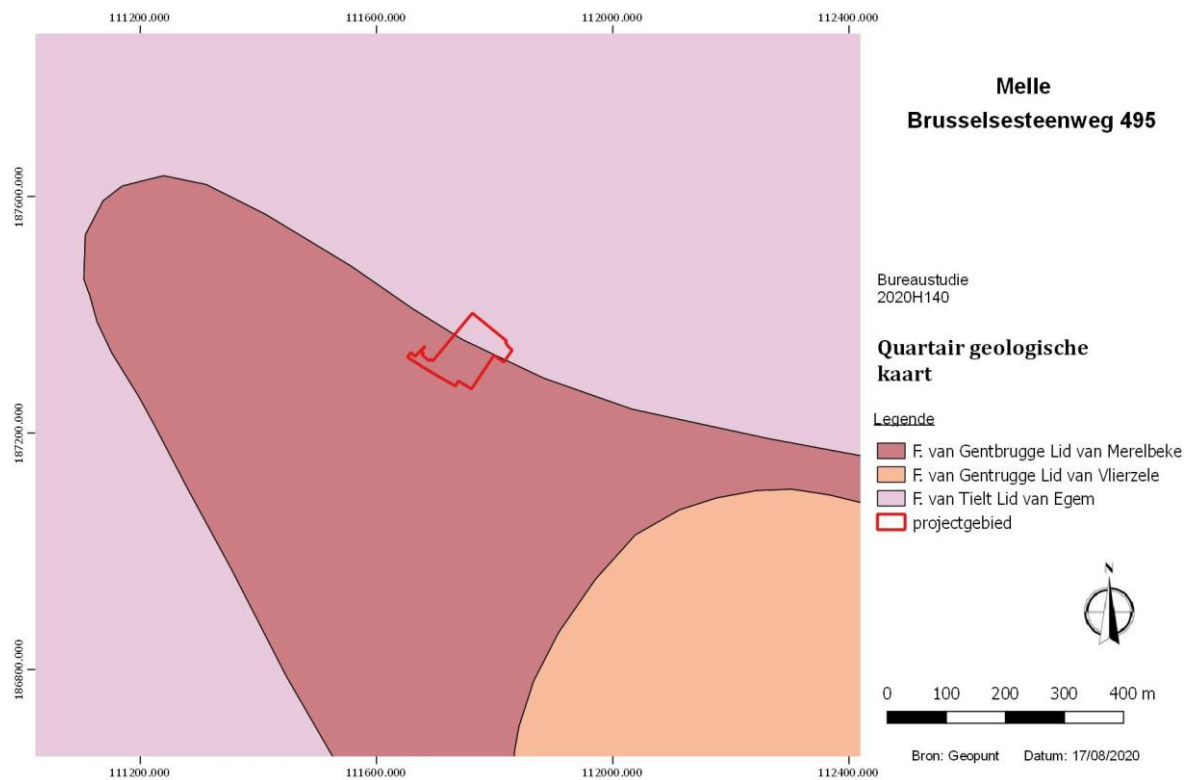
Op de Quartair geologische kaart met schaal 1:200 000 bevindt het plangebied zich ter hoogte van type 3a en 3 bevindt. Het quartair pakket bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan (laatPleistoceen) en/of hellingsafzettingen van het Quartair, boven fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan.

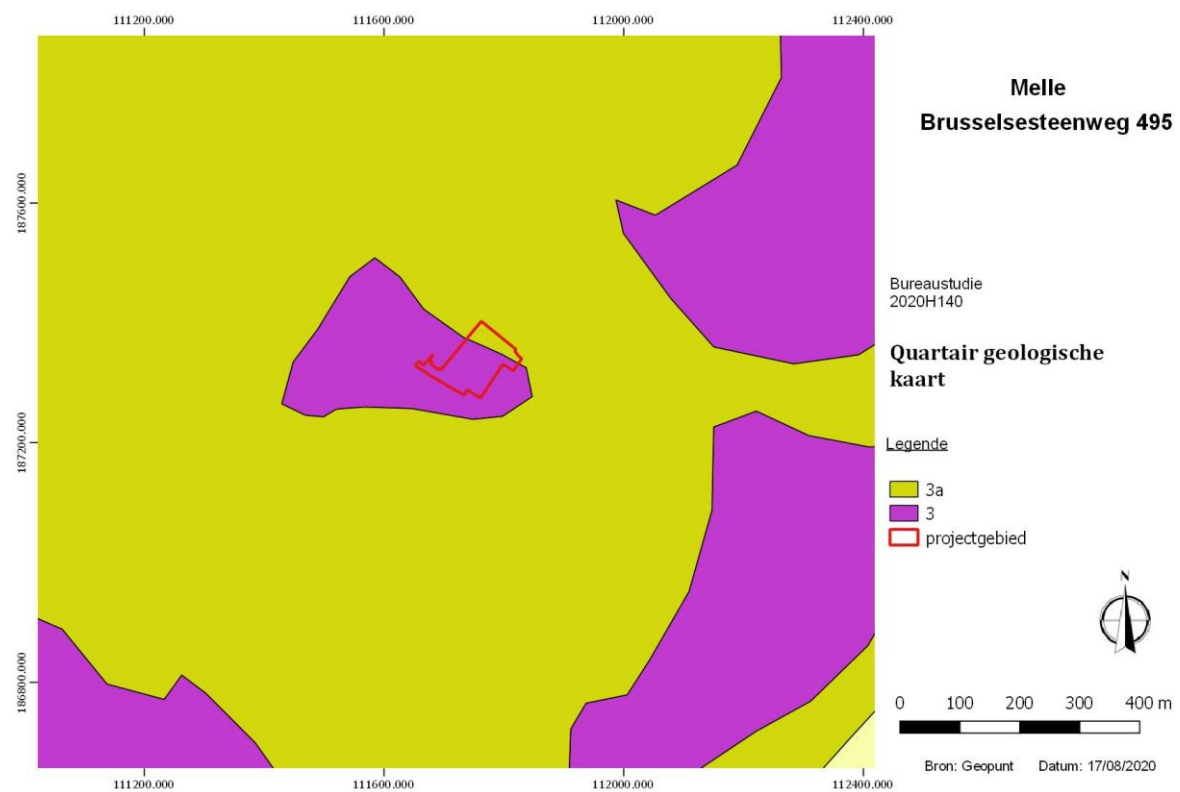
⁶ <http://www.stratigraphy.org/index.php/ics-chart-timescale> ICS, 2017

⁷ <https://www.dov.vlaanderen.be/page/quartairgeologische-kaart-150000> DOV, 2019

Figuur 10 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

Figuur 11 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)

3	
ELPw en/of HQ	* * De karteereenheid is mogelijk afwezig. ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
FLPw	
	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.
	FLPw Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 12 Uitleg type 3. (bron: geopunt)

3a	
FH	* * De karteereenheid is mogelijk afwezig. ◇ De karteereenheid ontbreekt mogelijk in sommige delen van de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers.
ELPw en/of HQ	
FLPw	◇ FH Fluviale afzettingen (organochemisch en primair inclusief), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.
	FLPw Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 13 Uitleg type 3a. (bron: geopunt)

4.3. BODEMKUNDIGE SITUERING

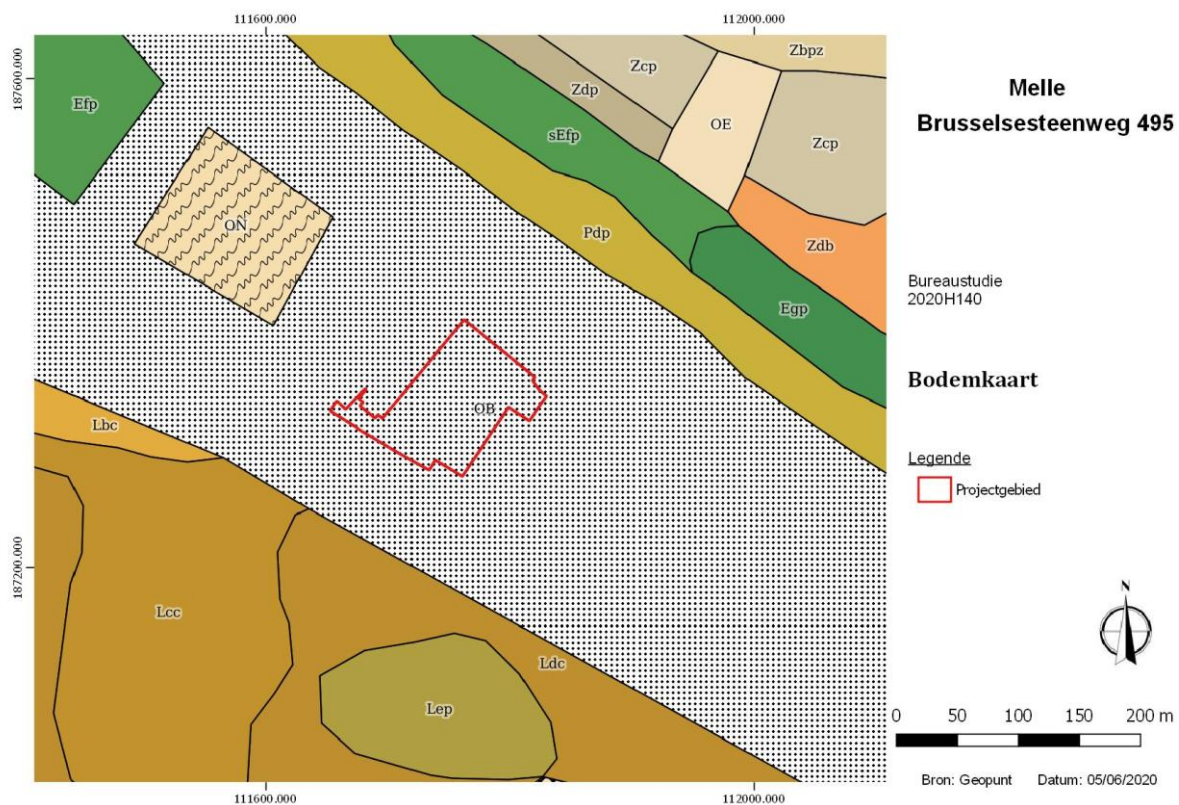
Het projectgebied is gelegen in de zandstreek. Op de bodemkaart van Vlaanderen staat het terrein gekarteerd als bebouwde zone. In de omgeving komen vooral natte kleigronden voor (het onderzoeksgebied is immers gelegen ter hoogte/aan de rand van de Scheldevallei) en droge tot natte zandleembodems:

- Egp: uiterst natte kleibodem zonder profiel.
- Efp: zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel.

- Pdp: matig natte licht zandleembodem zonder profiel. Deze bodems zijn grotendeels opgebouwd uit colluviaal materiaal. De bovengrond is donker grijsbruin en gaat over naar bruingrijs tot grijs met roestverschijnselen die beginnen tussen 40 en 60cm. In de diepere horizonten (> 70cm) is het materiaal bleekgrijs met fijne roestvlekjes. Het zijn natte gronden in de winter maar met een behoorlijke waterhuishouding in de zomer.

- Ldc: matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De waterhuishouding van deze gronden heeft enige beperkingen; ze zijn te nat in de winter en blijven lang fris in de lente. Rationeel gebruik als akkerland vraagt drainering en in die omstandigheden kunnen alle gewassen er goede opbrengsten geven. De gronden zijn zeer geschikt voor weiland.

- Lcc: droge zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Bij deze gronden beginnen de roestverschijnselen tussen 80 en 120cm. De bodems kunnen enigszins te nat zijn in vochtige seizoenen. Deze bodems kunnen voor de traditionele landbouw beschouwd worden als de beste gronden binnen de zandstreek.

Figuur 14 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE SCHETS⁸

Prehistorische en Romeinse archeologische vondsten tonen aan dat Melle reeds zeer vroeg bewoond was. Aan de Gondebeek werden aanwijzingen gevonden voor het bestaan van een paaldorp uit het Neolithicum. De oudste vermelding als "villa Millinio" gaat terug op bronnen van 830. Deze benaming zou afkomstig zijn van "Melinion", een prehistorische nederzettingsnaam ontstaan uit de persoonsnaam Melinos. In de vroege middeleeuwen had de Gentse Sint-Baafsabdij bezittingen te Melle die echter verloren gingen. De stichting van een parochiekerk toegewijd aan de Heilige Martinus tussen 700 en 800 op een verhevenheid naast de Schelde wordt toegeschreven aan Sint-Baafs. De huidige parochiekerk bevindt zich op dezelfde plaats aan de rand van de dorpskern. Door het huwelijk van Hildegardis van Melle met Rudolf van Schelderode in 1214, hoorde Melle bij het land van Rode in de kasselrij van het land van Aalst. Op het einde van de 14de eeuw ging de heerlijkheid Melle over op het geslacht van Drongen (ook van Kortrijk genaamd). Naar deze familie verkreeg de heerlijkheid en het heerlijk kasteel ook de benaming "Cortrosine". Dit kasteel van de heren van Melle was gelegen aan de Gondebeek en de Geraardsbergse steenweg nabij Gontrode, op een "motte" met brede ringgracht. In de 16de tot 17de eeuw raakte het kasteel vervallen en werd het vervangen door een boerderij. De hoeve verdween en de site werd sterk verstoord door de aanleg in 1904 van de nieuwe spoorlijn Brussel-Oostende. Afgezien van de vroege bewoning omtrent de koutergronden nabij het hof van Cortrosine werden ook elders in Melle aanwijzingen gevonden voor het bestaan van een oude nederzetting, namelijk meer noordwaarts in de wijk Zwaanhoek bij de Schelde, nabij het verdwenen "Goed te Olfene". Deze hoeve wordt in een document uit 964, naast het dorp "Mella" met kerk, vermeld als een bezitting van de Gentse Sint-Pietersabdij. De oorsprong van het woord "Olfne" zou op een prehistorische nederzetting wijzen. In de vroege middeleeuwen zou nabij deze hoeve een woonkern bestaan hebben die nooit tot eigenlijk dorp evolueerde. Melle was één van de vier leenhoven en bezat één van de zeven schepenbanken die de baronie van Rode telde. De vierschaar en baljuw van Melle was tevens bevoegd over Gentbrugge, Gontrode en Landskouter. Te Melle lagen nog enkele andere heerlijkheden geëncloveerd namelijk Ter Loven, Van den Abele en Ten Hove. In 1431 werd naast de Gondebeek aan de Schelde een klooster gesticht van reguliere kanunniken door Lodewijk van Hole. Dit klooster hing af van het kapittel van Windesheim, werd verwoest in de 16de eeuw, maar werd terug heropgebouwd. Na afschaffing door Jozef II werd het omgevormd tot een college dat nog steeds befaamd is. Sinds het vierde kwart van de 19de eeuw is de landbouwbedrijvigheid

---

⁸ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14209> (geraadpleegd op 17/08/2020)

toegespitst op de sierbloementeel. Naast uitbreiding van de traditionele landelijke nijverheden (brouwerij en maalterij) droegen ook diverse andere kleine nijverheden bij tot de economische vooruitgang van de gemeente. Voorts werden eind 19de eeuw verschillende steenbakkerijen opgericht naast de Schelde, was er de vestiging van enkele voorname rijksstations voor landbouw (namelijk het Rijksstation voor Sierplantenveredeling, het Rijkszuivelstation en de Proefhoeve), en kwam er een belangrijk spoorwegvormingsstation op de grens met Merelbeke. Binnen de gemeentegrenzen liggen verscheidene kasteelparken met vijvers en kasteel. Bunkers uit de jaren 1930 aan de grens met Wetteren maken deel uit van de verdedigingslinie ten zuiden van Gent tussen de Schelde (Wetteren) en de Leie (Deinze). Parallel met de Schelde werd een onderdeel van de Romeinse aardeweg Gent-Asse aangelegd, een aftakking van de heirbaan Edingen-Utrecht. Gedeelten van deze oude verbindingsweg bleven in het huidig stratenpatroon bewaard (o.a. Oude Brusselse Weg, Kloosterstraat, Oude Heirbaan). Ongetwijfeld bleef de Schelde gedurende lange tijd de voornaamste verkeersader. Op het grondgebied Melle waren drie "aarden" of aanlegplaatsen voor scheepsvervoer gelegen: een eerste bij "Zwaanhoeklos" tegenover het cisterciënzerinnenklooster Nieuwenbosch (1247-1579) te Heusden, een tweede bij het dorpscentrum waarschijnlijk te situeren bij het vroeger veerpont aan de Pontstraat en een derde nabij Kwatrecht waar verscheidene herbergen, enkele met bijbehorende brouwerij, te vinden waren. De Scheldemeander van Melle Ham werd afgesneden door het graven van een doorsteek in 1766 ter hoogte van het veer aan de Pontstraat, thans gelegen op grondgebied Heusden. In 1882-84 werden de Scheldebochten aan de Zwaanhoek in het noorden van de gemeente afgesneden; in 1899-1903 was er de rechte trekking van de Schelde in het zuiden. De heirweg Gent-Geraardsbergen via Gontrode vormt de grensscheiding tussen Melle en Merelbeke met de straatnaam Gontrode Heirweg. Vanaf de Geraardsbergse steenweg liep ook een verbindingsweg tot het oud Scheldeveer (ter hoogte van de Pontstraat). Naast de Oude Brusselse Weg werd kort voor het Oostenrijks tijdvak begon de brede rechtlijnige Brusselsesteenweg getrokken die de gemeente eveneens over de volledige lengte doorsnijdt. In het dorpscentrum ontwikkelde de steenweg zich tot hoofdstraat. Parallel met de steenweg volgde in de 19de eeuw de aanleg van de spoorlijnen Gent-Mechelen en Gent-Brussel. In de 20ste eeuw werden nog een aantal belangrijke verkeersaders aan de gemeente toegevoegd: de autoweg E40, de ringvaart en de Gentse ringweg R4. De noordelijke wijk "Vogelhoek" sluit morfologisch aan bij Gent (Gentbrugge) en Merelbeke. Het zuidoostelijke einde maakt deel uit van het gehucht Kwatrecht dat in feite bij Wetteren behoort.

Een eerste kaart die voorhanden is, is de Frickx-kaart uit 1744. Op deze kaart van Frickx is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus

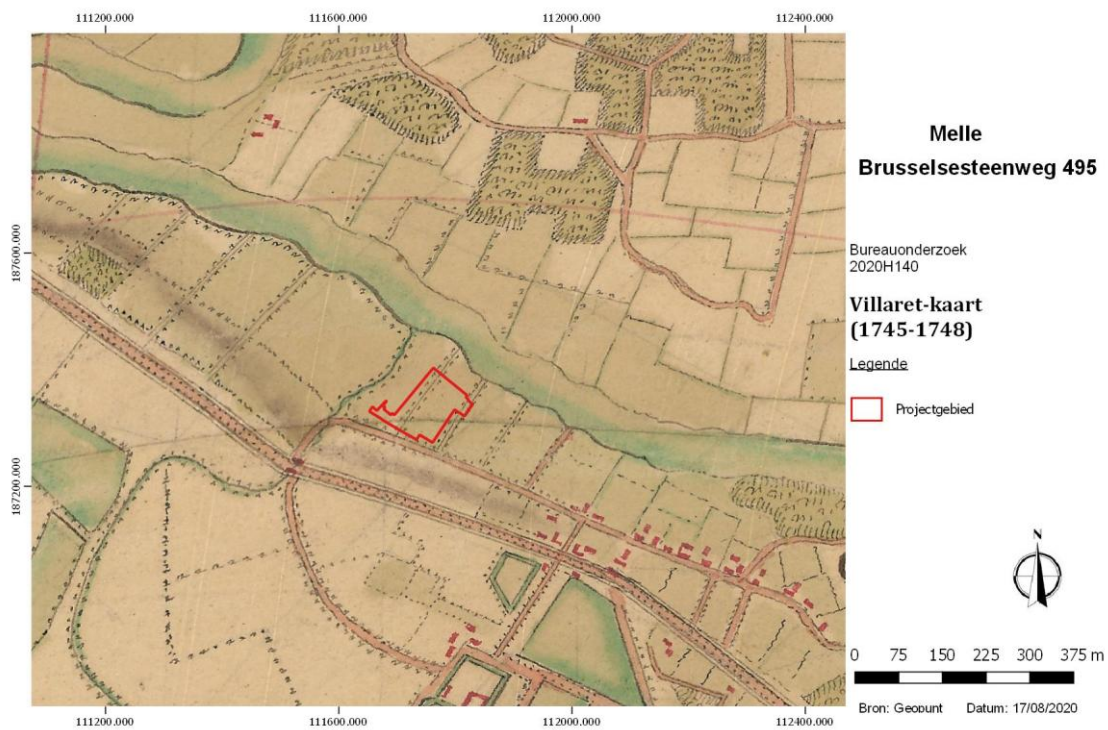
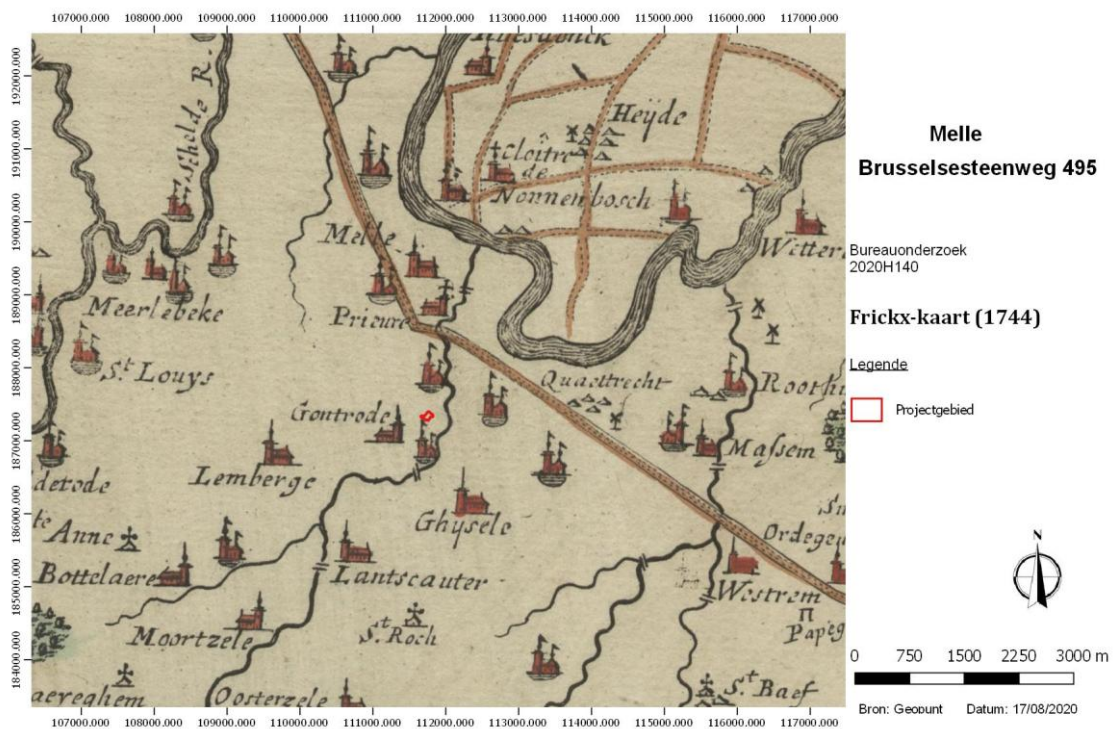
niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

De Villaret-kaart werd aangemaakt naar aanleiding van de Franse veroveringen in onze streken tussen 1745 en 1748, met de bedoeling de gebieden gedetailleerd te karteren. Eén van de ingenieur-geografen die aan het project meewerkte was Jean Villaret, waaraan de naam voor de kaart ontleend werd. Hij was verantwoordelijk voor het gebied tussen Menen-Gent-Doornik tot Maastricht-Luik, wat recent beschikbaar werd gesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed en AGIV. Een collega van hem bracht al eerder tussen 1729 en 1730 de kustregio en Westhoek in beeld, maar die zijn (nog) niet vrij raadpleegbaar. De kaartbladen zijn zeer gedetailleerd, zowel naar topografie als bebouwing, wegen, etc., bijgevolg zijn ze zeer interessant voor historisch onderzoek, maar zijn moeilijk correct te georefereren. Op deze kaart is geen bebouwing zichtbaar binnen het plangebied, vermoedelijk is het plangebied in gebruik als weiland/akkerland.

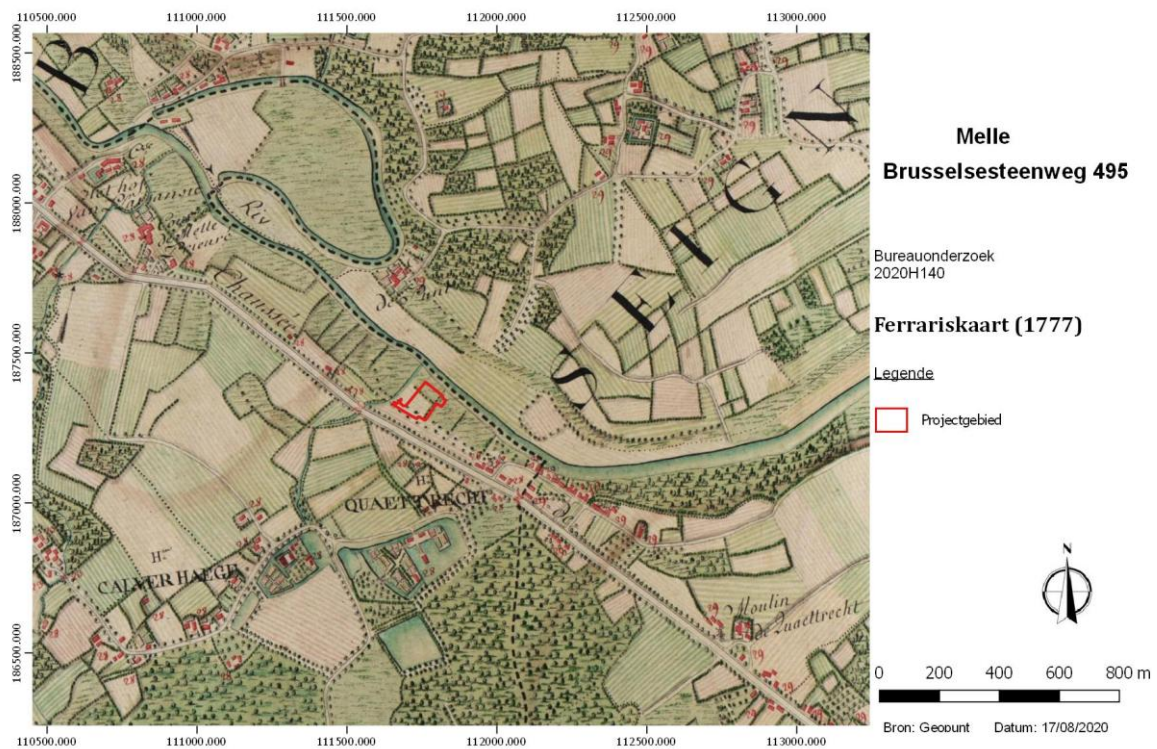
De kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik werd opgesteld tussen 1771 en 1777 door de graaf de Ferraris. Het is een interessant document, omdat alle gebouwen ingemeten werden en ook de omgeving werd vrij waarheidsgetrouw opgetekend (rivieren, grachten, poelen, bossen, hagen, etc.). Er dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat deze kaart vooral vanuit een militair standpunt opgetekend werd. De gebieden die in dat kader minder interessant waren, werden minder nauwkeurig ingemeten. Op de kaart van Ferraris (1777) staat het plangebied gekarteerd als akkerland (zuidelijke deel) en weiland (noordelijke deel).

De kadastrale kaarten die tot de Atlas der Buurtwegen werden opgemaakt tussen 1843 en 1845 naar aanleiding van de uitvoering van een wet uit 1841. De bedoeling was een inventaris te maken van alle kleine wegen met openbaar karakter. Ook op deze kaart wordt geen bebouwing afgebeeld binnen het plangebied, wel percelering. De kaart Vandermaelen (1846-1854) biedt weinig nieuwe info. De Poppkaart (1842-1879) toont de perceelgrenzen binnen en rondom het plangebied en is voorts sterk gelijkaardig aan de Atlas der Buurtwegen.

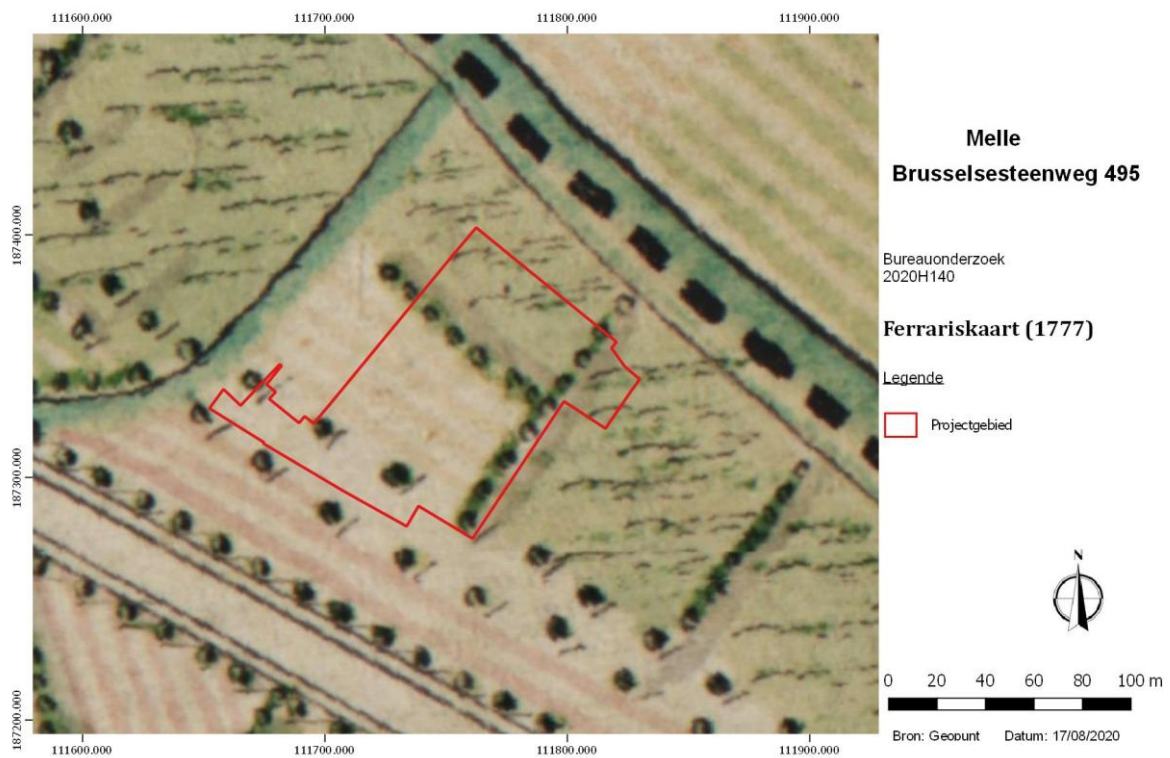
De orthofoto uit 1971 toont dat het plangebied geleidelijk wordt bebouwd vermoedelijk ten behoeve van industrie. De activiteit binnen het plangebied is tevens ook te zien op de orthofoto's van 1990 en 2015. Op de laatstgenoemde foto is bovendien ook een sterke activiteit (vergraving?) te zien centraal op het plangebied.

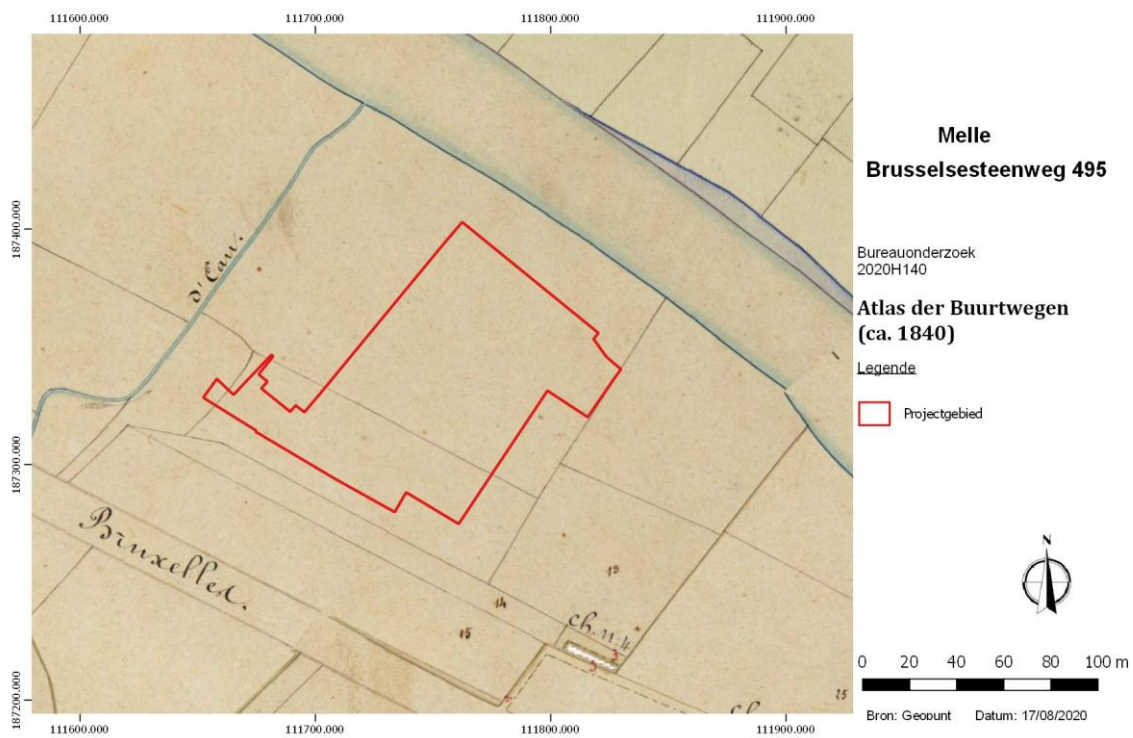

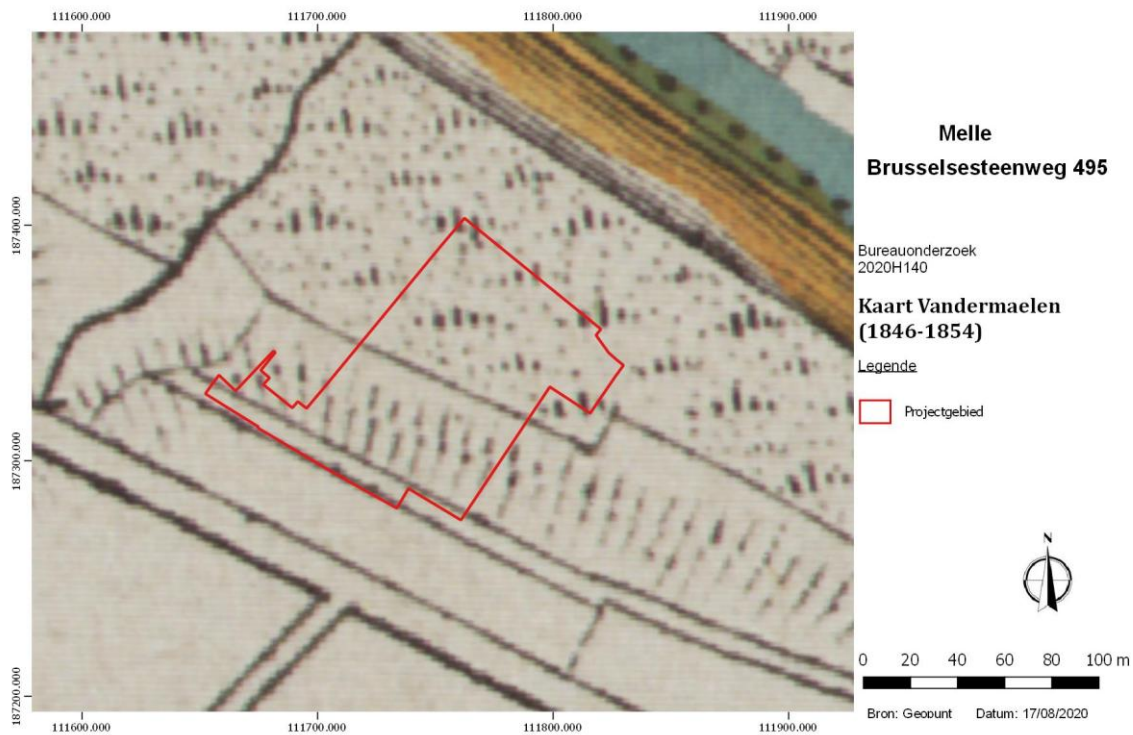
Figuur 17 Kaart van Ferraris (1777) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 18 Detail van de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

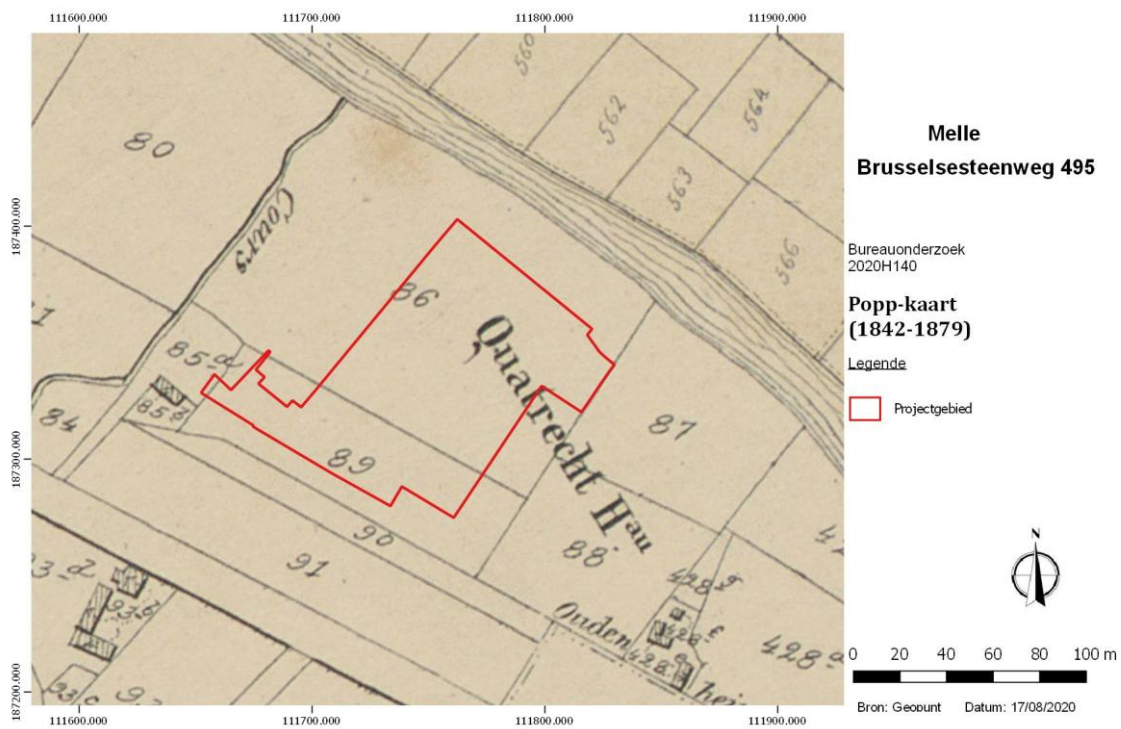

Figuur 19 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 20 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)

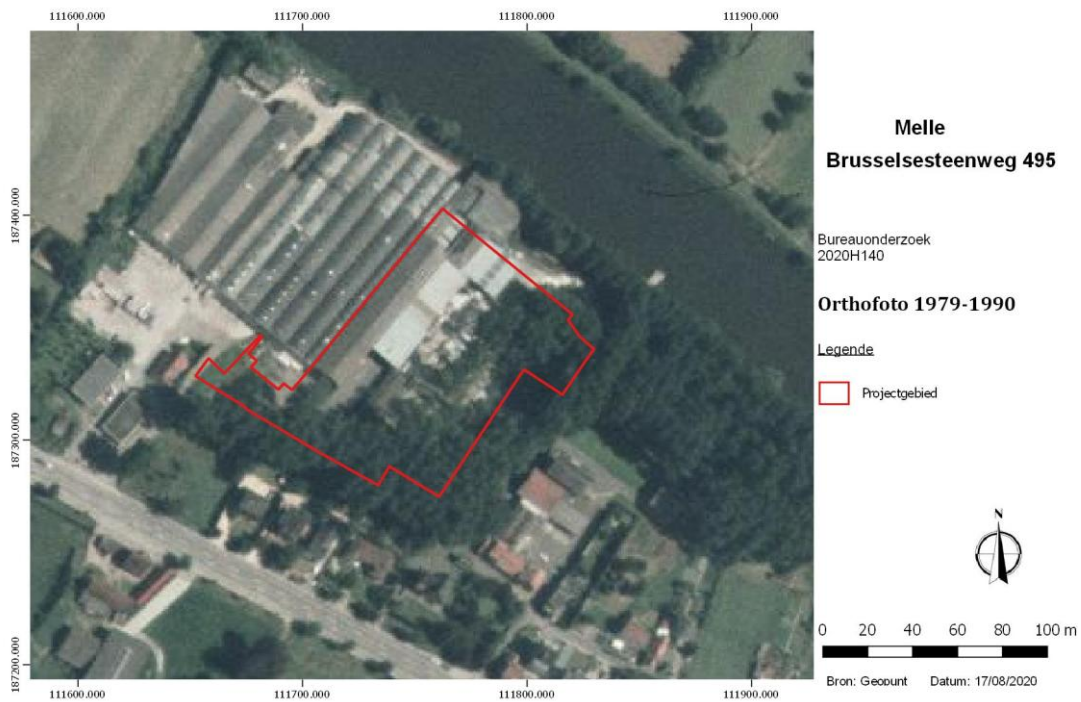

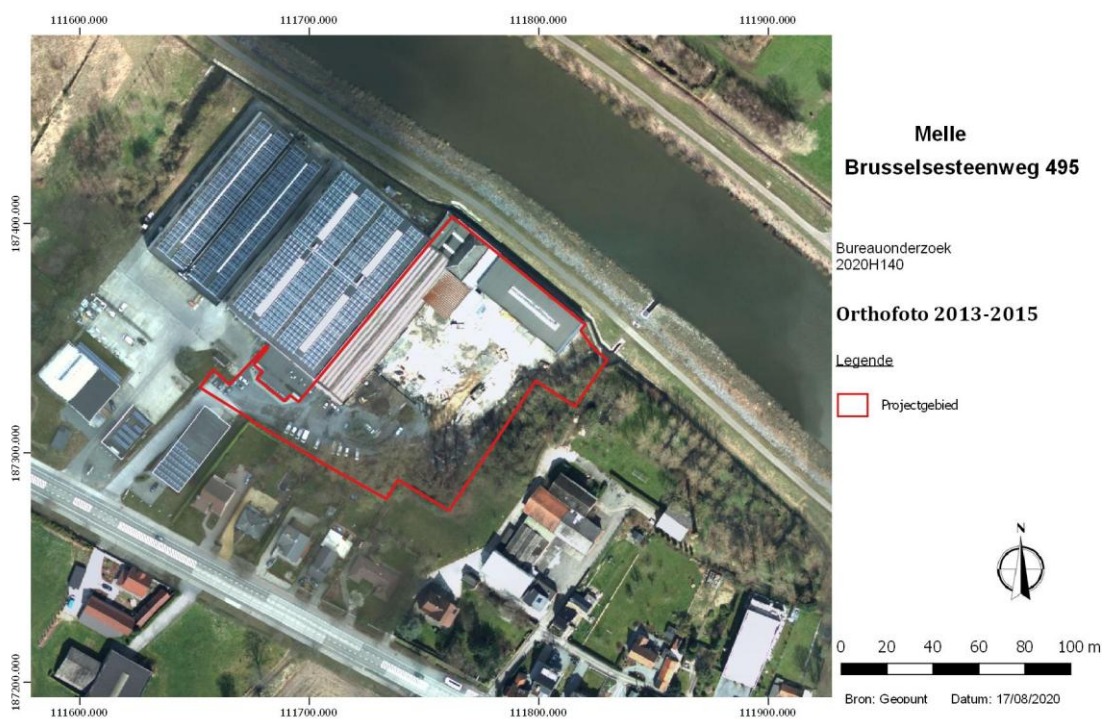
Figuur 21 Popp-kaart (1842-1879). (bron: geopunt)

Figuur 22 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)

Figuur 23 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)

Figuur 24 Orthofoto uit 2013-2015. (bron: geopunt)

4.5. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de CAI. In onderstaande lijst worden de relevante CAI-items opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

4.5.1. ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN EN PROSPECTIES

Circa 1,7km ten westen van het onderzoeksgebied werden bij een werfcontrole naar aanleiding van de aanleg van een verkaveling ("t Lammeken") archeologische sporen aangetroffen (CAI ID 37097). Het daarop volgende archeologische onderzoek bracht een kuil met houtskoolrijke lens aan het licht waarin 79 scherven werden aangetroffen uit de metaaltijden, alsook een bustrumgraf en drie brandrestengraven uit de Romeinse periode.⁹

Circa 1,4km ten oosten van het plangebied werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd waarbij verspreid over het terrein heel wat obussen uit de wereldoorlogen werden aangetroffen (CAI ID 150161). Daarnaast werd ook een gracht uit de late middeleeuwen blootgelegd.

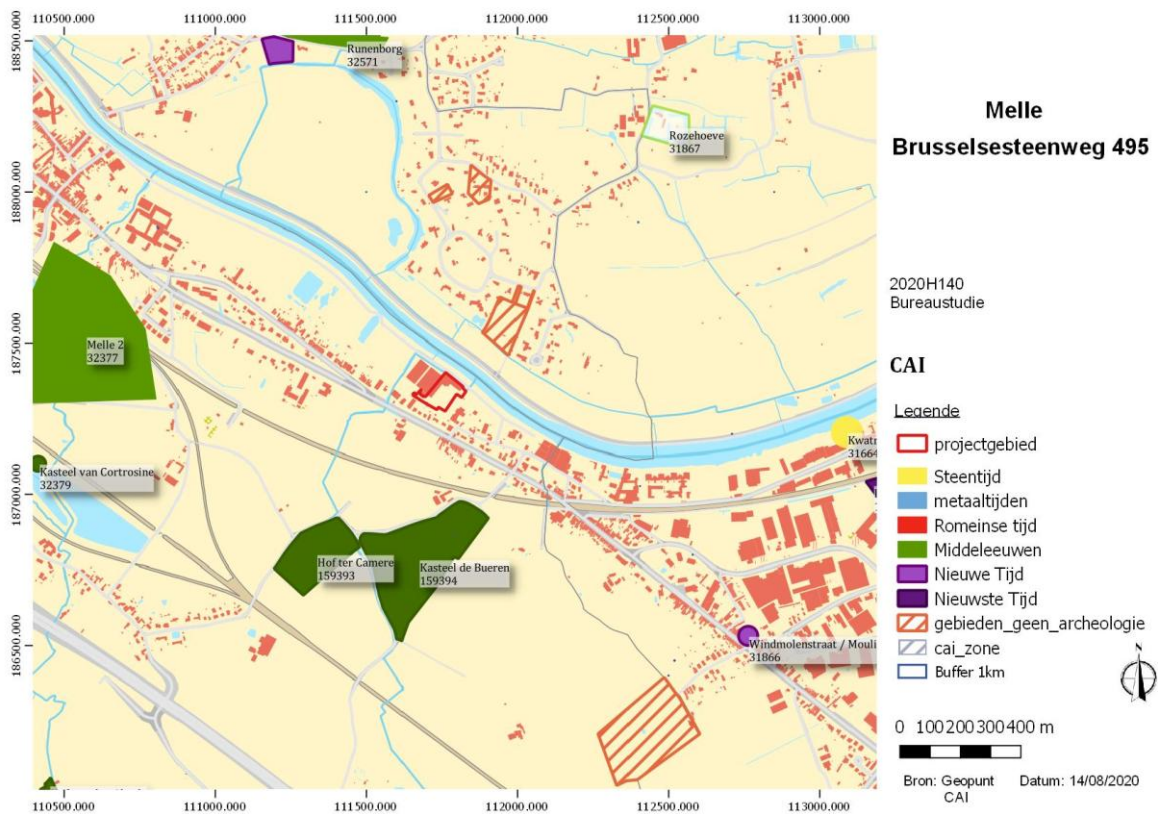
4.5.2. INDICATOREN

- CAI ID 159393: "Hof ter Camere" (450m ten zuiden van het projectgebied): laatmiddeleeuwse site met walgracht. Deze wordt voor het eerst vermeld omstreeks 1429 maar is mogelijk nog ouder.
- CAI ID 159394: "Kasteel de Bueren" (250m ten zuidoosten van het projectgebied): waterburcht die voor het eerst vermeld wordt in 1408.
- CAI ID 32379: "Kasteel van Cortrosine" (circa 1,4km ten westen van het projectgebied): versterkt kasteel met walgracht uit de late middeleeuwen dat reeds gekend was in de 12de eeuw. Tijdens de godsdienstoorlogen (1579) werd het kasteel verwoest. Het werd daarna vervangen door een alleenstaande hoeve (verdwenen in 1904).
- CAI ID 159395: site met walgracht uit de late middeleeuwen (circa 1,5km ten westen van het projectgebied).

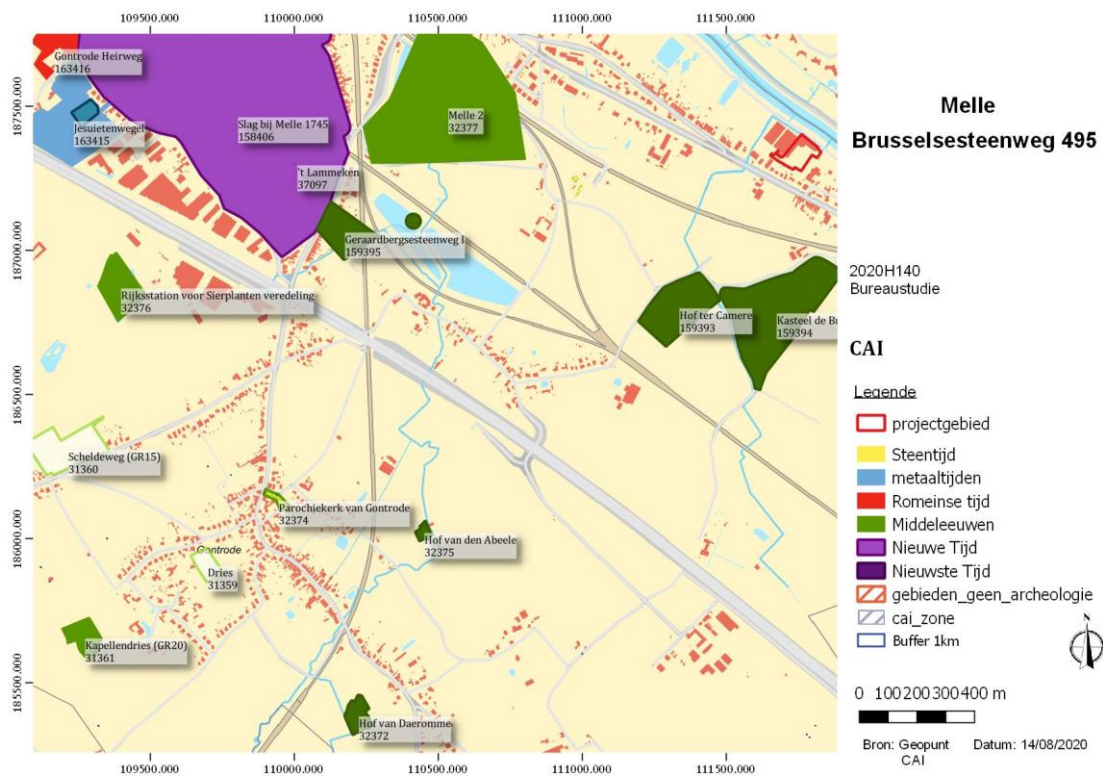
---

⁹ De Clercq W. 2001, pp. 212-214; De Mulder G. et al. 2006, pp. 91-92.

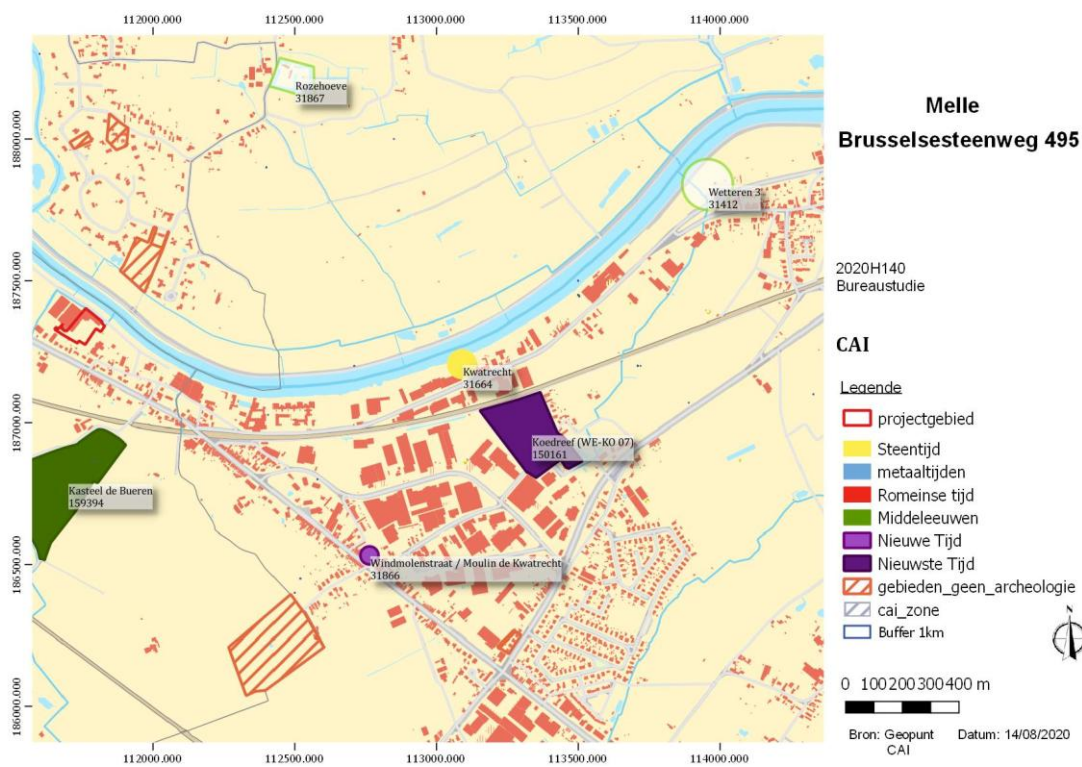
- CAI ID 158406: het slagveld van de Slag bij Melle uit 1745, dat zich grotendeels binnen de dorpskern van Melle situeert (circa 1,6km ten westen van het projectgebied). Strijdende partijen waren het Franse leger en het geallieerde leger (Britse, Oostenrijkse en Hollandse eenheden).
- CAI ID 31285: Haeseputtemolen in Heusden (circa 1,3km ten noordwesten van het projectgebied): korenwindmolen uit de 16de eeuw die lange tijd gepaard ging met een oliemolen. De molen was opgenomen in een groot ommuurd terrein met bijbehorende hoeve en brouwerij.
- CAI ID 32571: Runenborg in Heusden (circa 1,2km ten noordwesten van het projectgebied). De benaming Runenborg verwijst naar een verdwenen oude hofstede "Ruynenburch" bij het Scheldeveer van Melle. Op een kaart van P.J. Benthuis van 1732 komt nabij de hoek van de Haagstraat met D'Haenestraat nog een onbebouwde site (motte?) met ringgracht voor, waarschijnlijk van middeleeuwse oorsprong.

Figuur 25 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)

Figuur 26 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)

Figuur 27 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)

4.5.3. ARCHEOLOGISCHE NOTA'S

- Melle Brusselsesteenweg 505¹⁰: net ten zuiden van het projectgebied werd een archeologienota opgemaakt naar aanleiding van de bouw van KMO-units. In het verleden werden geotechnische boringen gezet ter hoogte van het terrein. De sonderingen die in het kader van dit onderzoek werden uitgevoerd gaven aan dat de grondwatertafel zich reeds op een diepte van 40cm onder het maaiveld bevond. Het is ongetwijfeld om die reden dat het volledige terrein in het verleden werd opgehoogd. De bovenlaag bestond immers uit een aanvullingslaag en/of geroerde zone met voorkomen van zowel weerstandbiedende steenpuinhoudende zones als zeer zwak gestructureerde zones. De dikte van het ophogingspakket bleek tussen 1,1 en 2m te liggen. Om die reden werd geen verder onderzoek geadviseerd ter hoogte van het terrein.

---

¹⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2819>

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Op basis van bovenstaande informatie kan een archeologisch verwachtingspatroon naar voren worden geschoven. Een blik op de historische kaarten maakt duidelijk dat het plangebied doorsneden werd door de oude (Romeinse) heirbaan Gent-Asse, tot die in het begin van de 18de eeuw vervangen werd door de bredere Brusselsesteenweg. Sindsdien was het terrein voornamelijk in gebruik als weiland/akkerland.

Voor wat betreft de periode van de steentijden werden geen vondsten gedaan in de omgeving van het plangebied. Voor de pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Er kan gesteld worden dat het plangebied vrij gunstig is gelegen voor het aantreffen van een paleobodem en bijgevolg steentijdartefactensite.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. Het plangebied is vrij nat en was bijgevolg vermoedelijk niet aantrekkelijk voor bewoning. Het potentieel vanaf de periode van het neolithicum is bijgevolg eerder laag.

Concluderend kan gesteld worden dat het potentieel op kenniswinst voor het plangebied matig is voor de steentijd en laag voor wat betreft de periodes neolithicum tot de nieuwste tijden.

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Een eerste bruibare kaart, namelijk de Ferrariskaart toont aan dat het plangebied in gebruik was als akkerland/weiland.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Een deel van terrein bestaat uit loodsen. De bouw/aanleg van deze loodsen zal zeker een impact gehad hebben op het bodemarchief. Een deel van het projectgebied is tevens ook verhard. Uit een boring net ten noorden en ten zuiden van het terrein blijkt dat de gronden in de omgeving sterk werden opgehoogd. Ook de orthofoto's 2015 en 2019 van het plangebied tonen een sterke activiteit (vergraving en/of ophoging) ter hoogte van het terrein.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Ter hoogte van het bufferbekken (centraal tot -2m) en de geplande riolering (tussen -0,5m en -2m) wordt een impact op de bodem verwacht.

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet vastgesteld worden.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Niet van toepassing.

6. BESLUIT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande aanleg van een parking, bufferbekken en riolering te Melle. De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 9700m².

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan voor de aanleg van een parking, bufferbekken en nieuwe riolering. In het uiterste noordoosten wordt een deel van de loods afgebroken ten behoeve van het bufferbekken. Het gaat om circa 1300m² loods ter hoogte van de noordelijk grens van het projectgebied. Het bufferbekken zal een oppervlakte van circa 2400m² hebben. Het bekken zal aan de westelijke zijde opgehoogd worden, het centrale gedeelte zal een impact in de bodem teweegbrengen (circa 2m onder het maaiveld). De parking en de groenzone zullen gezamenlijk een oppervlakte van circa 3900m² hebben. Voor de aanleg van zowel de parking als de groenzone worden geen ingrepen in de bodem voorzien. Het terrein wordt opgehoogd. Op het terrein wordt ook nieuwe riolering aangelegd. Deze werken zullen plaatselijk tot op een diepte van -1m tot -2m reiken maar zullen voor een overgroot deel slechts 0,5m onder het maaiveld verstoren. De riolering wordt aangelegd door middel van een sleuf (breedte circa 1m).

Voor wat betreft de periode van de steentijden werden geen vondsten gedaan in de omgeving van het plangebied. Voor de pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m neolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op droge zandruggen in beekvalleien. In dergelijke gradiëntzones zijn namelijk de rijkste en meest diverse voedingsbronnen aanwezig en was drinkwater binnen handbereik. Er kan gesteld worden dat het plangebied vrij gunstig is gelegen voor het aantreffen van een paleobodem en bijgevolg steentijdartefactensite.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en makkelijk te bewerken gronden aangelegd. Het plangebied is vrij nat en was bijgevolg vermoedelijk niet aantrekkelijk.

Concluderend kan gesteld worden dat het potentieel op kenniswinst voor het plangebied matig is voor de steentijd en laag voor wat betreft de periodes neolithicum tot de nieuwste tijden.

7. BIBLIOGRAFIE

- <https://www.geopunt.be/kaart>
  - <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
  - <https://cai.onroenderfgoed.be/>
  - <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
  - <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>
-
- DE CLERCQ W. 2001, Melle, verkaveling "'t Lammeken": Romeinse graven ontdekt, in: Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Jaarverslag van de provincie OostVlaanderen 2000, pp. 212-214.
  - DE MULDER G. et al. 2006, Een late ijzertijdkuil te Melle "'t Lammeken" (O.-Vl., B.), in: Lunula 14, pp. 91-92.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt, NGI)	7
Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt, NGI).....	7
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van het plangebied en betrokken perceelnummers. (Bron: geopunt)	8
Figuur 4 Recente orthofoto met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt)	9
Figuur 5 Uitsnede uit het plan bestaande toestand. (bron: opdrachtgever).....	10
Figuur 6 Ontwerp parking en riolering. (bron: opdrachtgever)	11
Figuur 7 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	13
Figuur 8 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (Bron: geopunt).....	13
Figuur 9 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt)	14
Figuur 10 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt).....	16
Figuur 11 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (Bron: geopunt).....	16
Figuur 12 Uitleg type 3. (bron: geopunt)	17
Figuur 13 Uitleg type 3a. (bron: geopunt).....	17
Figuur 14 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (Bron: geopunt).....	19
Figuur 15 Frickx-kaart (1744). (bron: geopunt).....	23
Figuur 16 Villaret-kaart (1745-1748). (bron: geopunt).....	23
Figuur 17 Kaart van Ferraris (1777) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt).....	24
Figuur 18 Detail van de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt).....	24
Figuur 19 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt).....	25
Figuur 20 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (Bron: geopunt).....	25
Figuur 21 Popp-kaart (1842-1879). (bron: geopunt).....	26
Figuur 22 Orthofoto uit 1971. (Bron: geopunt)	26
Figuur 23 Orthofoto uit 1979-1990. (Bron: geopunt)	27
Figuur 24 Orthofoto uit 2013-2015. (bron: geopunt).....	27
Figuur 25 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)	29
Figuur 26 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)	30

Figuur 27 CAI (Centraal Archeologische Inventaris) op GRB-basiskaart. (Bron: CAI en geopunt)	
.....	30